

K e r t o m u s

Turun linnassa v. 1931 kuluessa suoritetuista korjaus-
y.m. uudistuksista.

I.

Varatöinä suoritettut korjaukset ja uudistukset.

Toimikunnan anomuksesta saatiin valtion varatyö määrärahasta 50 50,000 markan suuruinen erä Turun linnalla käytettäväksi niiden raivaus- ja drenceraustöiden jatkamiseksi, joita v. 1930 jo oli aloitettu ja joita varten silloin oli ollut käytettävissä 40,000 markan suuruinen määräraha. V. 1930 oli saatu linnan vanhan osan pohjakerroksessa säilytetty suunnaton puutavara ja muukin rakennusainemäärä linnasta poistetuksi ja siirretyksi sitä varten linnan puistoon rakennettuun makasiiniin sekä sen lisäksi linnan pohjoisesta siipirakennuksesta poistetuksi pohjakerroksissa ollut lähes 1,5 m:n paksuinen pohjamaa, joka kauttaaltaan myös seuloittiin. Myöskin sisäpihan alentamista alettiin jo silloin. Kuluneena vuonna jatkettiin viimeksimainittua työtä, joten pihamaa kauttaaltaan saatiin sen vanhaan kivitystasoon. Tämä kivitys uusittiin kokonaisuudessaan ja tehtiin vesitiiviiksi asfaltoimalla saumat. Samalla rakennettiin pintavesirännit johtamaan veden kokoomuskaivoihin, joista maanalainen viemäri johtaa sen pois linnan piiristä. Vanhanlinnan pohjakerrokset ovat siten tulleet kokonaan kuiviksi. Eteläisestä siipirakennuksesta poistettiin samoin pohjakerrokset täyttäneet pohjamaa ja seuloittiin. Poistettu maamäärä nousi 745 m³:iin. Linnan eteläisen ulkolinnakkeen ulkomuuria paljastettiin n. 70 m:n mitalla ja muuri korjattiin täyttämällä sen ulkopuolinen reuna jotenkin sisäreunan tasalle ja muurin päällyys tehtiin vesitiiviiksi. Määräraha käytettiin kokonaisuudessaan ja sillä suoritetuksi saatu työ määrä on varsin huomattava.

Syksyllä 1931 alkoi Turun kaupunki suunnitella linnan puiston järjestelyä silmälläpitäen työn saantia työttömille. Kaupungin viranomaiset tekivät laskelmia kustannuksista, joihin sisällytettiin myös esilinnakkeiden kunnostaminen ja vihdoin kaupungin valtuusto

hyväksyikin tarkoitusta varten tehdyn 379,000 markkaan päättyvän kustannusarvion, josta esilinnakkeiden osalle oli laskettu 162,000 markan suuruinen arvio. Samalla kun kaupunki myönsi omista varoistaan puolet kustannusarvion summasta heti käytettäväksi, pyysi se toisen puolen kustannusarviosta valtion varatyö määrärahasta. Kaupunki pani työn heti käyntiin ja sen yhteydessä paljastettiin myös eteläisen esilinnakkeen muurit allekirjoittaneen järjestämällä valvonnalla. Myöskin esilinnakkeen ulkomuurin konservointi ja sen yhteydessä toimitettava dreneeraus pantiin käyntiin ja eteläinen ulkomuuri sekä n. puolet läntisestä ehdottiinkin saada valmiiksi kunnes pakkanen ja suuri lumentulva pakoittivat keskeyttämään työt. Täten oli Turun kaupunki tullut kiinnittäneeksi varojaan esilinnaketyöhönkin n. ^{61,000?} 46,000 markkaa ennenkuin Valtioneuvosto ehti ratkaista kysymyksen valtion osallistumisesta puheenaoleviin kustannuksiin.

Kaupungin anomus ratkaistiin Valtioneuvostossa vasta joulukuun jälkipuoliskolla ja ratkaisu oli pääasiassa epävä. Kaupungille ei näet myönnetty mitään, mutta sen sijaan Muinaistieteelliselle Toimikunnalle 80,000 markkaa esilinnaketyöhön ehdolla, että kaupunki osallistuu töihin puolella kustannuksista. Tuleeko kaupunki velkomaan kustannuksians Toimikunnalle myönnetystä määrärahasta vai pitäväkö se ne ominaan, siitä ei tällä hetkellä vielä ole tietoa. Jälkimmäisessä tapauksessa saataisiin koko työ suoritetuksi myönnetyllä määrärahalla.

Turun linnan muut korjaustyöt.

Toimikunnan anomuksesta oli Valtioneuvosto valtion rakennusten ylläpito- ja korjausmäärärahasta myöntänyt 150,000 markan suuruisen erän Toimikunnan käytettäväksi kaikkein kiireellisimpiin korjaus- ja vahvistustöihin Turun linnassa. Eniten vaaranalainen oli vanhanlinnan itäinen torni, joka eteläiseltä sivultaan oli kokonaan menettänyt kantokykynsä ja koko torni lusahtanut siipirakennusten väliin, työntäen eteläistä siipirakennusta melkolailta pois tieltään. Työt keskitettiin ensi sijassa tämän tornin vahvistamiseen ja siihen liittyvien siipirakennusten osien tuke-

miseen niin, että tornin repeäminen ei pääsisi jatkumaan.

Tornia seikkaperäisesti tutkittaessa todettiin, että tornia on ainakin kahdessa eri erässä korotettu, joten siitä on matalasta kehämuuritornista kehitetty se komea päätorni, jommoinen se nyt on. Ensimmäinen korottaminen on tapahtunut keskiajan lopulla, toinen uudella ajalla. Jo ensimmäistä korotusta toimitettaessa on tornin seinät vahvistettu revetöimällä se sisältä tiiliseinällä, joka on tehty puoliympyrän kaarien varaan. Korotetut seinät lepäävät siis ^{seksi} alkuperäisellä harmaakiviseinällä että mainitulla revetöllä, jonka paksuus eri seinillä vaihtelee. Muurien kantavat kaaret ovat rikkuneet, yksi niistä tahallisesti katkaistu 1500-jolloinkin 1880-90-luvulla uusittu, mutta niin että kaari on luvulla, porrastornia tehdessä. Itäseinän kaari on muutettu segmentiksi, josta seurauksena oli että painoviivat alkoivat työntää tukiköytien yläpuolelle. Siitä alkaa tornin seinien leviäminen. Eteläseinän kaari on jo aiemmin, nähtävästi 1677 vuoden tulipalon jälkeen, korvattu matalalla segmenttikaarella, joka ei ole jaksanut kestää sille siirtynyttä kuormitusta. Kaari on oiennut ja sen kumpikin pää työtynyt ulkoseinien läpi, jotka siltä kohtaa kokonaan ruhjoutuivat. Kaikista tästä on ollut seurauksena tornin vaikealaatuinen rikkuminen. Tilannetta on edelleen huonontanut seuraava seikka. Tornin alkuperäisen osan eteläseinässä on seinän sisäinen porras välittänyt liikettä toisen ja kolmannen kerroksen välillä. Tämä porras on 1500-luvulla pantu umpeen pudottamalla suurella voimalla suuria harmaakivimöhkäleitä ylhäältä alas käytävän täytteeksi. Tärhdyksistä rikkuihin holvit ja käytävään tullut uusi muuriaines pullisti seinät ^{pinnat} ulospäin, josta seurauksena oli että muurin sisätäyte käytävän yläpuolella pääsi liikkumaan ja painumaan alas. Täten menetti koko seinä homogeenisen kokonaisuutensa. Seuraavien vuosisatojen huoleksi on jäänyt syntyneiden halkeamien tilkkiminen, mikä toimenpide yhä edelleen ^{on} pullistanut seinät. Ainoastaan se seikka että torni on siipirakennusten välissä, joiden vaaraan se on yhä tiukemmin liittynyt, samalla kuormittaen siipirakennuksia sivukuormituksella, jota nämä eivät ole voineet vastustaa.

Korjaus on, kuten edellisestä voidaan päätellä, äärettömän vaikea ja vaarallinen, koska pienimmälläkin varomattomuudella saattaa

olla arvaamattomat seuraukset.

Korjaamiseen lähdettiin tornin perusosia vahvistamalla. Kummankin siipirakennuksen puolelta täytyi pyrkiä tornin alkuperäiseen seinään, joka injektoitiin sementtivellillä ja tilkittiin lujaksi. Siipirakennusten tornin puoleisia seiniä täytyi vahvistaa korjaamalla niiden kantajaksi joutunutta entistä kehämuuria. Eteläisen seinän paino siirrettiin kokonaan vankalle rautabetonipalkille, joka tuettiin kalliopohjaan saakka. Umpeen pantu seinän sisäinen käytävä täytyi aukaista, sen kohdalla tornin seinän pinnat muurata uudestaan, käytävän holvit uusia kantaviksi, minkä jälkeen muurin irtonainen sisätäyte poistettiin ja muurattiin uudestaan. Ennen mainitut puolilympyräkaaret korjattiin kantaviksi, jolloin kaarien yläpuolelle tehtiin rautabetonipalkit painojen siirtoa varten, segmentiksi muutettu kaari palautettiin alkuperäiseen muotoonsa j.n.e. Tornin toisen ja kolmannen kerroksen välille tehtiin välilattia rautabetonipalkkeille, jotka samalla sovellettiin ankkuroimaan seiniä toisiinsa. Rautabetonipalkkeja valettiin mainitun uuden välilattian tasalle seinien sisäänkin sekä pitkin että koikin seiniä, m.m. tornin lounaisnurkkaan vankka nurkka-palkki. Kaikki nämä sijoitettiin korvaamaan kohdalla ollutta entistä hirsipalkkikonstruktiota, joka oli kauttaaltaan pois lahonnut.

Kummassakin siipirakennuksessa vahvistettiin myös niiden pohjaosia, jolloin esiintyneisiin alkuperäisiin linna- ja rakennusdetaljeihin kiinnitettiin erikoista huomiota. Pohjoissiivessä tuli siten sen itäisen osan pohjakerros kokonaan läpikäydyksi, joten täällä voidaan tehdä lattia vanhaan kirkkokerrokseen milloin vain varoja siihen saadaan. Eteläisessä siivessä tapahtui kesällä sen pohjoisseinässä itäisen tornin kohdalla itse raukeama, joka vaati tämän osan tyhjentämisen museon ajokalugarastosta. Tämän rakennuksen pohjaosissa toimitettiin perinpohjainen puhdistus, ja siinä yhteydessä tehtiin erinomaisen tärkeitä havaintoja ja löytöjä, jotka valaisevat tämän linnanosan historiaa. Esille saatiin tämän huoneen poikki kulkenut ja itäiseen torniin yhtynyt vanha kehämuuri, joka on rakennettu samalla kertaa kuin itäisen tornin

alkuperäinen osa, olleen geneettisessä liitteessä viimeksimainitun kanssa. Muurin korkeuskin puolustuskäytävään saakka, jopa viimeksimainitun rintamuurikin kuvastuivat täydessä ^{tornin ilmiä kohdalla} korkeudessaan. Huoneen pohja on entistä linnapihaa kivityksineen. Pihalla olleen kehämuuria vastaan tehdyn puisen tallirakennuksen pohja paljastui, samoin kuin linnan kalvo, joka on 7,5 m syvä ja kiviarkulla varustettu. Tämän lähellä oli perustus neljän patsaan varaan rakennettu, alus luultavasti jonkinlaista puolustuslaitosta varten. Edelleen tavattiin perustus keskuslämmitystä varten y.m. Pohjakerroksen seinät monilukuisine särkyneine ovi- y.m. holveineen vahvistettiin ja korjattiin ja kaksi huoneen poikkiäin jakavaa väliseinää, jotka nousivat vain pohjakerroksen korkeuteen muraattiin uudestaan. Koko rakennuksen pohjaosa on nyt siinä kunnossa, että ensimmäinen välilaki voitaisiin tehdä koko sen mitalla. Tämä onkin välttämätöntä ennenkuin samanluontoiset vahvistus- ja korjaustyöt kohdistetaan rakennuksen ylempiin kerroksiin.

Edellä mainittujen korjausten ohella on sekä tornissa että mainituissa siipirakennuksissa esiinotettu ja korjattu suuri joukko erilaisia komero-, ovi- ja ikkuna-aukkoja, eräitä viimeksi mainittuja varustettu uusilla ikkunoilla j.n.e. Samoin on tässä yhteydessä mitattu, piirustettu, valokuvattu ja kerrottu kaikki korjauksen tai uudistuksen alaisiksi tulleet detaljit. Töiden tieteellisenä valvoja on toiminut fil. kand. Sigrid Rinne ja rakennustöiden teknillisenä johtajana rakennusmestari A. Rahola. Vuoden loppuun mennessä tuli määrärahasta käytetyksi n. 110,000 markkaa ja työt jatkuvat edelleen määrärahasta jäljellä olevalla osalla.

Töiden luonteesta on riippunut, että suurta työvoimaa niissä ei ole voitu käyttää muuta kuin ajoittain. Suurimmaksi osaksi ovat työt suoritettut myös tuntipalkalla. Töissä on käytetty pääasiassa jo tuomiokirkon töissä kouliintunutta työväkeä.

Helsingissä 14 päivänä tammikuuta 1932.

Juhani Rinne.